

PM Rotel VII+VIII (Dnr KS 2020/871)

Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15)

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 10 oktober 2020

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarråden Jan Jönsson och Erik Slottner anför följande.

Ärendet

Promemorian Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser behandlar nödvändiga förändringar av utredningen Stärkt kompetens i vård och omsorg, SOU 2019:20, som ligger till grund för beslut om att införa en skyddad yrkestitel för undersköterskor. Syftet med att införa en skyddad yrkestitel för undersköterskor är att öka kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen.

Socialdepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden och äldrenämnden.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till promemorians förslag.

Socialnämnden anser att det finns en risk att vårdperspektivet stärks på bekostnad av behoven inom funktionshinderområdet och socialpsykiatri om utredningens förslag antas utan att en fördjupad översikt har gjorts kring påverkan på dessa områden.

Äldrenämnden bedömer att medel för validering och kompletterande utbildning kan behöva avsättas.

Våra synpunkter

Vi välkomnar att promemorian om reglering av undersköterskeyrket tydliggör de kompetenskrav och övergångsbestämmelser som ska gälla under det att undersköterska blir en skyddad yrkestitel. Både inom socialtjänstens verksamhetsområden och inom äldreomsorgen har vi nåtts av signalen att det idag råder stora skillnader på yrkeskompetens bland dem som idag titulerar sig undersköterskor. Utredningens förslag är ett steg på vägen mot ett enhetligt kompetenskrav för den skyddade yrkestiteln.

Den generösa övergångstiden bör göra det möjligt att med god framförhållning pröva de sökandes meriter och kompetens mot de olika kvalificeringsgrunderna som

finns. Förlängningen av tiden för övergångsbestämmelserna innebär att medarbetare som inte uppfyller ställda krav hinner få sin kompetens validerad och vid behov komplettera sin utbildning för att uppfylla kraven för att kunna ansöka om skyddad yrkestitel. Medel för validering och kompletterande utbildning kan därför behöva avsättas. Förslaget undviker också att det skulle råda brist på undersköterskor när sökande blir tvungna att vänta på att deras ansökan om yrkestitel prövas.

De medarbetare som arbetar sina sista år före pensionsavgång kommer också att gynnas av en förlängd tid för övergångsbestämmelserna eftersom de inte kommer att behöva ansöka om en skyddad yrkestitel på grund av att de avslutar sin anställning.

Promemorian diskuterar vid några tillfällen det faktum att det finns en ganska stor personalgrupp som arbetar i funktionshinderomsorgen, vars kompetens liknar undersköterskornas men som har andra yrkestitlar. I Stockholms stad pågår ett arbete med att ta fram en färdplan för en enhetlig yrkestitulatur inom LSS.

Som socialförvaltningen anför i sitt tjänsteutlåtande måste personalbehoven hos verksamheter inom LSS och socialpsykiatri beaktas i högre grad än vad som sker i promemorian. Det måste säkerställas att framtidens anställda inom dessa verksamheter får med sig den särskilda kompetens, inte minst inom det pedagogiska området, som ofta är viktig för att kunna göra ett bra arbete.

Äldrenämnden konstaterar i sitt svar att ett viktigt syfte med att införa en skyddad yrkestitel för undersköterskor är att öka kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen. I och med införandet av den skyddade yrkestiteln kommer det att ställas enhetliga krav på en viss lägsta kompetensnivå.

Vid bedömningen av konsekvenser och kostnader för Socialstyrelsen görs antagandet att de uppskattningsvis 150 000 personer som kan förväntas ansöka om skyddad yrkestitel ansöker i ett jämnt flöde under den tioåriga övergångsperioden.

Det är viktigt att regeringen och Socialstyrelsen tar höjd för en högre ansökningstakt initialt så att inte prövningen av ansökningar går ut över Socialstyrelsens övriga arbete, alternativt tar orimligt lång tid. Inte minst de ungdomar som går ut i arbetslivet i övergångsperiodens början måste snabbt kunna få sin titel. De behövs i välfärden.

I promemorian görs bedömningen att ca 1000 personer årligen kan komma att behöva få sin kompetens validerad genom den kommunala vuxenutbildningen, till en årlig kostnad för kommunerna av ca 10 miljoner kronor. Kommunerna föreslås inte få någon kompensation för detta, eftersom det bedöms finnas tillräckligt många vård- och omsorgslärare för att kunna genomföra valideringen.

Detta ter sig som ett märkligt resonemang. Vi saknar för det första ett resonemang kring hur de faktiskt ökade kostnaderna för kommunerna, som blir resultatet av denna av staten beslutade reform, förhåller sig till finansieringsprincipen. Men vi vill för det andra också påminna om att kommuner och regioner har stora framtida rekryteringsbehov inom vård och omsorg och att kommunernas resurser för vuxenutbildning måste tas i anspråk för att möta dessa behov. Det gäller inte minst med tanke på att kravet på formell utbildning höjs inom vård- och omsorgsykten just i och med denna reform.

Vi föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 30 september 2020

JAN JÖNSSON OCH ERIK SLOTTNER

Bilaga

Departementspromemoria Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020:15)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård och Jan Valeskog (båda S) och borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis godkänna promemorian
2. Att därutöver anföras

Det har länge funnits stora behov av att reglera undersköterskornas utbildning och kompetenskrav. Även Socialstyrelsen har konstaterat numera att arbetsgivarna, både offentliga och privata, knappt vet vilka kunskaper undersköterskan har vid anställningstillfället. Allt detta beror på brist på nationell utbildning och framförallt på brist på reglerad examen vid avslutad utbildning. Med det i bagaget är det betydligt svårare att ha en god patient-/brukarsäkerhet. Utifrån ett äldreperspektiv är det lika viktigt att undersköterskorna har god medicinsk kompetens, då de äldre som får biståndsbedömda insatser allt oftare är multisjuka.

Ett viktigt syfte med att införa en skyddad yrkestitel för undersköterskor är att öka kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen. Därför tillstyrker vi inte förslaget i den del det avser att den som senast den 31 december år 2026 ansöker om bevis om skyddad yrkestitel och vid ansökan varit verksam med yrkestiteln undersköterska i en omfattning som sammanlagt motsvarar heltid under fem år de senaste tio åren före ansökan ska få bevis om rätt att använda yrkestiteln. Att ha personal som inte har grundläggande kompetens motverkar syftet med en skyddad yrkestitel och ökar varken kvaliteten eller patientsäkerheten inom vård och omsorg. Även Hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Region Stockholm uttrycker samma farhåga och anser att detta inte bör bifallas. En skyddad yrkestitel kan inte beviljas för någon som inte har de teoretiska kunskaperna och inte heller har validerat sina kunskaper så att de motsvarar kraven i den nationella utbildningen. Det kommer också att försvåra för att verksamheterna tryggt ska kunna delegera vissa arbetsuppgifter. För äldreomsorgens del är det också så att öppenvårdsdelegationen, som tillämpas i kommunal äldreomsorg, är mer långtgående än delegeringarna inom slutenvården. Då är det än viktigare att yrket regleras.

Vi anser också att förlängningen av övergångsbestämmelser är för lång. Den nya nationella utbildningen träder i kraft den 1 juli 2021. Då kan staden beräkna att de första undersköterskorna med en utbildning som motsvarar kraven för skyddad yrkestitel kommer ut i december 2022 från vuxenutbildning. Det blir knepigt att då ha olika undersköterskegrupper med olika kompetenser på arbetsplatserna under flera års tid. Därför borde yrkesbenämningar som finns i överenskommelsen om yrkesutvecklingstrappa (april 2017 mellan SKR och Kommun) ha använts. Den överenskommelsen anger att vårdbiträde har 800 poäng och undersköterska 1500 poäng. Att förlänga tiden för övergångsbestämmelserna kommer att resultera i att det under flera år kommer att vara svårt att hålla reda på vad de anställda kan och inte kan.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Catharina Piazzolla (alla S) och Clara Lindblom och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Promemorian Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser behandlar nödvändiga förändringar av utredningen Stärkt kompetens i vård och omsorg, SOU 2019:20, som ligger till grund för beslut om att införa en skyddad yrkestitel för undersköterskor. Syftet med att införa en skyddad yrkestitel för undersköterskor är att öka kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen.

Socialdepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden och äldrenämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till promemorians förslag.

En skyddad yrkestitel för undersköterskor har som avsikt att öka kvaliteten och säkerheten inom vård och omsorgen. Vidare kommer det att ställa enhetliga krav på undersköterskornas kompetens vilket är en utveckling stadsledningskontoret ser positivt på. Stadsledningskontoret bedömer även att promemorians förslag ligger i linje med kommunfullmäktiges inriktningsmål 1.5 I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande.

Den föreslagna förlängningen av övergångsbestämmelserna från fem till tio år tillsammans med förslaget om att en längre och sammanhängande yrkeserfarenhet genom anställning med yrkestiteln undersköterska ska möjliggöra rätten att tillgodose sig en skyddad yrkestitel, gör det möjligt att säkerställa tillgången till fler medarbetare med rätt att använda titeln undersköterska i staden under hela övergångsperioden. Vidare kommer de medarbetare som arbetar sina sista år före pensionsavgång också gynnas av en förlängd tid för övergångsbestämmelserna eftersom de inte kommer att behöva ansöka om en skyddad yrkestitel på grund av att de avslutar sin anställning.

För de medarbetare som vid behov kommer behöva komplettera sin utbildning för att uppfylla kraven för en ansökan om skyddad yrkestitel kan det innebära en tillfällig ökad kostnad för staden. Vidare bedömer stadsledningskontoret att lönekostnaderna kommer att öka för staden i takt med personal som uppnår kraven för yrkestiteln, något som blir viktigt att ha under uppsikt.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser anses besvarad med vad som sägs i detta tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 augusti 2020 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss av promemoria om Reglering av undersköterskeyrket – kompetenskrav och övergångsbestämmelser (Ds 2020/871).

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 juli 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Utifrån arbete inom kommunal hälso- och sjukvård ställer sig förvaltningen positiv till förslaget om att skydda yrkestiteln undersköterska så att det blir en yrkesgrupp med mer enhetlig kompetens. Titeln undersköterska kommer då medföra att man kan ställa krav på att medarbetaren ska kunna utföra av sjuksköterska delegerade uppgifter och praktisk omvårdnad inom slutenvård, hemsjukvård, äldreomsorg med mera.

Förvaltningen ser dock att förslaget i praktiken kan innebära en del problem som bör utredas närmare. Frågor att ta hänsyn till är till exempel vad en reglering får för konsekvenser utanför de mer vårdinriktade områdena där undersköterskans kompetens är given. Inspektionen för vård- och omsorg (IVO) lyfter i sin rapport Vad IVO har sett 2019 vikten av rätt kompetens för personal inom funktionshinderområdet och särskilt vikten av pedagogiska metoder. I Vård- och omsorgsprogrammet nya utformning har de specialpedagogiska kurserna ersatts med ämnet funktionsförmåga och funktionsnedsättning vars innehåll bygger på innehåll från ämnet specialpedagogik. De har dock anpassats mer mot vårdområdet än det pedagogiska området för att motsvara föreslagna kompetenskrav för arbete som undersköterska och arbetsgivares förväntningar på kunskaper inom det området.

Förslag och förändringar som föreslås i promemorian bör ta hänsyn till hela det definierade området för att säkra alla verksamhetsområdets behov kring kompetens och rekrytering. Mot bakgrund av ovan nämnda finns frågor att ställa sig gällande funktionshinderområdets (inklusive socialpsykiatri) behov. Området är komplext i bemärkelsen att ett brett spektra av behov finns hos personerna som beviljats stöd genom LSS och SoL. Därmed behövs en bredd i kompetens, en kompetens kan vara undersköterskans. Grunden utgörs dock av en god kompetens och förståelse kring pedagogiska arbetssätt.

Inom stadens LSS- och socialpsykiatriboenden jobbar personer med flera olika yrkestitlar som förväntas utföra samma arbetsuppgifter. På vissa boenden bor personer med stora behov kring vård- och omsorgsinsatser där det behöver finnas personal med undersköterskekompetens. På flera boenden i staden bor personer utan somatiska tilläggsdiagnoser där det inte finns samma behov av undersköterskans kompetens utan där personal med en pedagogisk utbildning är viktigare. Gemensamt för dessa båda grupper är att personalen, oavsett om det är en undersköterska eller t ex en boendestödare, har utbildning som säkrar ett pedagogiskt arbetssätt.

I nuläget pågår det nationellt ett arbete kring titlarna stödpedagog och stödassistent, nu del av klassificeringen via arbetsidentifikationskoderna, AID-KL koderna. Arbetet syftar till att uppnå en större enhetlighet och tydlighet kring områdets behov.

Förvaltningen anser att det finns en risk att vårdperspektivet stärks på bekostnad av behoven inom funktionshinderområdet och socialpsykiatri om utredningens förslag antas utan att en fördjupad översikt har gjorts kring påverkan på dessa områden. Nuvarande förslag skulle kunna leda till att det blir svårare att rekrytera kompetent personal med gedigna kunskaper i pedagogiskt stöd till funktionshinderområdet och socialpsykiatri om yrkestiteln undersköterska blir det som efterfrågas.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 augusti 2020 följande.

1. Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Äldrenämnden beslutar om omedelbar justering.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 juli 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till promemorians förslag.

Ett viktigt syfte med att införa en skyddad yrkestitel för undersköterskor är att öka kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen. I och med införandet av den skyddade yrkestiteln kommer det att ställas enhetliga krav på undersköterskors kompetens och krav på en viss lägsta kompetensnivå.

Förslaget att förändra övergångsbestämmelserna att gälla i tio år istället för fem gör att övergången blir smidigare för såväl verksamheten som den enskilda medarbetaren. Förlängningen av övergångsperioden tillsammans med förslaget om att en längre och sammanhängande yrkeserfarenhet genom anställning med yrkestiteln undersköterska ska kunna grunda rätt till skyddad yrkestitel, gör det möjligt att säkerställa tillgången till medarbetare med rätt att använda titeln undersköterska under hela övergångsperioden.

Förlängningen av tiden för övergångsbestämmelserna innebär att medarbetare som inte uppfyller ställda krav hinner få sin kompetens validerad och vid behov komplettera sin utbildning för att uppfylla kraven för att kunna ansöka om skyddad yrkestitel. Medel för validering och kompletterande utbildning kan därför behöva avsättas.

De medarbetare som arbetar sina sista år före pensionsavgång kommer också gynnas av en förlängd tid för övergångsbestämmelserna eftersom de inte kommer att behöva ansöka om en skyddad yrkestitel på grund av att de avslutar sin anställning.